

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

H. de Jong, Amsterdam

Kracht en zwakte van de wijsheid (Psalm 39)

Psalm 39 is niet zo gemakkelijk te begrijpen. Vooral 't begin ervan is vreemd. Er wordt zin voor zin een geweldige spanning opgebouwd, die in vs. 5 tot een onlogische, ietwat gelaten, ontlading komt. „Laat mij, HERE, mijn einde kennen en welke de maat van mijn dagen is. Laat mij weten hoe vergankelijk ik ben”, staat daar.

Het lijkt dan alsof dat 't probleem is waar de dichter in heftigheid van gemoed mee rond loopt te tobben: dat 't leven zo kort is en dat hij daarmee hoog-nodig verzoend moet worden.

Maar hoe waar 't ook is dat je 't daarmee wel eens te kwaad kunt hebben, het verklaart toch bij lange na niet de opwinding waarvan we in 't begin van de psalm getuige zijn. De korthed des levens, dat is toch meer een probleem waar een mens in momenten van beschouwelijkheid aan tilt, in een afstandelijkheid die eigen is aan de wijsheid.

Terwijl we in 't begin van de psalm iemand ontmoeten die geestelijk op springen staat. Breek mij de mond niet open, zegt hij in vele toonaarden.

Deze psalm is dan ook gekenmerkt door een eigenaardige mengeling of afwisseling van heftigheid en beschouwelijkheid, van geëmotioneerde betrokkenheid en – ja, je zou haast zeggen: filosofische distantie.

Ik wil dit korte ogenblik*) gebruiken om te laten zien hoe die twee zich hier tot elkaar verhouden.

Wij weten niet precies – zoals gebruikelijk in de psalmen – wat deze dichter is overkomen, maar 't is duidelijk dat de Almachtige een zeer zware weg met deze mens gaat die hem tot verbijstering brengt. Het wordt hem ondragelijk.

En dat maakt hem bang, bang voor zichzelf. Hij weet: als ik nu ga praten, dan breekt er een lawine los, dan heb ik

mezelf niet meer in de hand. En dat terwijl de goddeloze vóór mij staat. Dat wil zeggen: de niet-godvrezende mensen letten nu extra op mij en willen weten wat ik hiervan terug heb. Welnu, zij zullen er getuige van zijn dat ik onder deze omstandigheden met mijn woorden de Naam van God niet heilig, maar veeleer laster.

Dus zwijg ik. „Ik wil mijn mond met een muilband bedwingen” (vs 2). Ik wil geen voedsel geven aan de spot van de goddelozen, met God, ik wil niet dat de dwazen mij om mijn godsdienst smaden.

Deze dichter behoort dus niet tot degenen die aansporen tot twist met God. En hij heeft daarvoor een sociaal argument: wat zullen de mensen daar wel niet van zeggen, de mensen die voor mij staan, die op mij letten?

Inderdaad houden wij ook in tijden van beproeving onze verantwoordelijkheid tegenover onze medemensen. Wij zijn niet alleen op de wereld.

Maar is zwijgen de oplossing? „Ik zweeg – maar mijn smart werd heviger, mijn hart gloeide in mijn binnenste” (vs. 3, 4), horen we deze aangevochtene konstaten. En zo is het ook. Het spraakvermogen is een zegen. Het is ons ook tot zielsontlading gegeven. Het is niet goed alles zelf te verkroppen. Dat redden we niet. De smart wordt dan inderdaad heviger, zoals de psalm zegt. We raken overstelpt.

Ziet u voor welk moeilijk dilemma deze mens staat? Hij zou moeten spreken, z'n gemoed moeten luchten, maar hij is bang dat als hij z'n mond opendoet, hij zich niet meer in de hand zal hebben. Het is nu vanuit dit moeilijke dat hij een

Inhoud

- 197 Drs H. de Jong,
Kracht en zwakte van de
wijsheid (Psalm 39)
- 198 Drs A. van der Dussen,
Calvin in Afrika?! (1)
- 199 Ds G. v. d. Brink,
Pastorale Notities
- 200 C. Huizinga,
Het recht om te wonen (5)
- 202 H. R. S. van der Veen,
Kind en liturgie (2)
- 203 Drs O. Mooiweer,
Persschouw

uitweg zoekt in de beschouwelijkheid. Onderkoelde woorden van wijsheid komen over zijn lippen.

„Ik sprak met mijn tong” – horen we hem de spanning breken – en dat 'met mijn tong' moet u niet als een overbodigheid zien, maar dat spreken met de tong staat tegenover 't inwendige spreken waar hij steeds al in grote zielsontroering mee bezig was. Nu evenwel gaat hij spreken met zijn tong, hoorbaar, verstaanbaar voor anderen, voor ons: „Laat mij, HERE, mijn einde kennen...”. Hoe lang heb ik te leven? U zegt: dat was toch zeker zijn probleem niet? En u hebt gelijk. Maar de dichter dwingt hier z'n geest in een richting anders dan die van zijn moeite. Hij maakt met zijn woorden een omtrekkende beweging, om zo in grote voorzichtigheid ucht te geven aan zijn opgekropt gemoed.

Hij bidt God dat hij zijn plaats mag weten als nietig mens. Een thema dat in Israëls wijsheidsliteratuur vaak aangeslagen wordt: Here God, wie zijn wij eigenlijk? Toch niet meer dan een ademtocht voor u. Hoe kort is ons leven wel niet?

„Immers heb ik mijn ziel tot rust en stilte gebracht”, zegt een andere psalm (Ps. 131:2). Dat is wat hier gebeurt.

*) Voor de NCRV-microfoon op 16 december 1986.

Met behulp van de wijsheid, want dat is typisch de taak van de wijsheid: de mens z'n plaats aan te wijzen in het geheel, zodat hij zich van zijn grenzen bewust wordt en oog krijgt voor 't onoplosbare in zijn leven, zodat hij op tijd problemen die te groot zijn weer los laat. Je merkt dan ook in 't vervolg van de psalm dat dit helpt, dat 't de dichter nu lukt om op een kalme wijze zijn moeilijkheden met God te bespreken. Het is uit kracht van de wijsheid dat hij dat kan. Hij is klein geworden onder de wijsheid. En zo zien we dan hier de wijsheid in haar kracht.

Maar nu merken we toch ook nog iets anders op in dit lied. En wel een nadeel en een zwakte van diezelfde wijsheid. Dat ze namelijk inderdaad distantie neemt. En wel zodanig dat David in deze psalm niet tot innigheid komt. Bijna niet; vs. 8 zou je als uitzondering daarop kunnen noemen. Maar het lied mondt toch niet uit in hartelijkheid en vertrouwelijkheid (zoals dat bijvoorbeeld in psalm 73 duidelijk het geval is).

Ik denk hierbij aan het laatste deel. „Want ik ben een vreemdeling bij U, een bijwoner gelijk al mijn vaders” (vs. 13b). Zeker, ik zie er niet aan voorbij dat de dichter met deze woorden een beroep doet op 't gastrecht dat de vreemdeling in Israël genoot: mag ik dat recht ook bij U genieten, mijn God? Zeker, maar 'vreemdeling' en 'bijwoner', het zijn toch ontegenzeggelijk afstandelijke begrippen. Ze stralen geen intimiteit uit, die toch voor de verbondsverhouding met de Here God zo kenmerkend is.

En wat denkt u van 't allerlaatste woord: „Wend uw blik van mij af, opdat ik mij weer verblijde, eer dat ik heenga en niet meer ben” (vs. 14). Andere psalmen vragen: zie mij aan, Here God. Ze bedelen als het ware om bemoeienis. Hier 't omgekeerde: kijkt U alstublieft een andere kant op.

Hier stuiten we op de zwakte van de wijsheid. Die lost niet alles op. Op z'n best doet ze niet meer dan erger voorkomen. Deze psalm is dan ook verre van triomfalistisch. Hij legt een noodverband. De toestand wordt er dragelijk van. Niet veel meer.

Wijsheid heeft dat. Ze doet je afstand nemen zodat wat je te dragen hebt, dragelijk wordt. Maar tegelijk is die afstand haar nadeel en zwakte. Wijsheid verspreidt wel licht, maar geen warmte.

En zo is deze psalm een beker koud water onderweg, maar hij leidt niet echt uit de woestijn. Gelukkig zijn er andere psalmen die dat wel doen.

Maar daarmee ontnem ik aan de 39ste psalm z'n waarde niet. Want een beker koud water onderweg – 't is toch niet niets.

A. van der Dussen, Haarlem

Calvijn in Afrika?! (1)

Impressies van een maand lesgeven in Bangui

Calvijn en Afrika: dat lijkt een vreemde combinatie. Wie 'Afrika' zegt, denkt aan tropische regenwouden en hongerende kinderen, aan sprinkhanenplagen en sloppenwijken, aan bloedige stammenoorlogen en aan wildreservaten. De naam 'Calvijn' roept de gedachte aan een totaal andere wereld op: die van sobere, witgekalkte kerkgebouwen waarin slepend psalmgezing klinkt; die van strenge dominees en gedempte levensvreugde; die van ex-gereformeerden, die schimpen op Catechismuszondagen en huisbezoek. Hoe zouden die werelden elkaar ooit kunnen raken?

Inderdaad: zolang bovengenoemde beeldvorming bepalend is voor wat men zich bij 'Calvijn' en 'Afrika' voorstelt, hebben die twee geen boodschap aan elkaar. Maar hoed u voor de karikaturen! In Afrika is ook een snelgroeïende kerk, die een dringende behoefte heeft aan goed opgeleide predikanten en evangelisten van eigen bodem. En Calvijn is ook een geniaal denker, die een even diepzinnig als groots ontwerp van een bijbelse theologie heeft nagelaten. Daarom heb ik het gewaagd, aan de theologie-studenten van de FATEB, de „Faculté de Théologie Evangelique de Bangui”, kollege te geven over de leer van de Heilige Geest, voornamelijk volgens Calvijn. Over die onderneming, die plaats vond in het kader van de uitzending van drs H. de Jong en mij door de Stichting Evangelische Toerusting Afrika (EvTA), wil ik in dit en de komende nummers van OP-BOUW verslag doen. Ik stel mij voor eerst enige impressies te geven van de Centraal Afrikaanse Republiek, waar de FATEB gevestigd is. Daarna wil ik iets vertellen over de glimp die wij van het kerkelijk leven in Afrika hebben opgevangen. Vervolgens komt het ontstaan en de opzet van de FATEB aan de orde, alsmede de korte geschiedenis van onze contacten met deze opleiding. Dan, in de vierde plaats, zal ik ingaan op de inhoudelijke kant van de zaak: hoe is Calvijn daar ontvangen? Ik wil eindigen met een aanduiding van de problemen en perspectieven van dit instituut en onze relatie ermee.

1. De Centraal Afrikaanse Republiek

Stelt u zich voor: over een rode, stoffige aardbodem lopen wegen met zoveel gaten, putten en hobbels, dat zelfs de overvloedig geveerde Renaults en Citroëns er binnen de

kortste keren in afgeleefde rammelkasten veranderen. Langs de kant van de wegen staan armoedige huisjes en hutten, soms afgewisseld door sierlijke, ommuurde villa's. In de berm worden hier en daar spullen te koop aangeboden: ananassen (verrukkelijk), mango's (overheerlijk), stokbroden (iets minder van kwaliteit dan in Frankrijk), een soort oliebolletjes (u glimlacht? een van mijn gastheren lachte zich slap toen hij hoorde dat wij die dingen met Oud en Nieuw eten...), maniok-bladeren (een soort groente; eh... je moet er van houden), plastic flessen met een liter benzine, sigaretten, enz. enz. Op bijna elk uur van de dag zijn er massa's mensen op straat: veel voetgangers, de dames vaak smaakvol gekleed en in een natuurlijke elegantie lasten op het hoofd dragend; maar ook talloze Moto-becane-brommers (allemaal blauw) en taxi's (allemaal geel, luid toeterend en zo vol dat de passagiers meer op dan naast elkaar zitten). Dat alles in een omlijsting van groen: palmen, grote mango-bomen, huizenhoge kaktussen en weeldrig bloeiende struiken. Ziedaar een beeld van Bangui, de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek, even ten Noorden van de evenaar.

Het land was tot 1960 een Franse kolonie, maar ook nu nog hebben de Fransen er een dikke vinger in de pap. De meeste bekendheid ontleend de huidige republiek overigens aan ex-keizer Bokassa, die onlangs op beschuldiging van o.a. moord en verduistering van regeringsgelden tot de doodstraf is veroordeeld. Op de TV hebben we flitsen gezien van het proces dat tegen hem gevoerd is.

Bangui is niet meer dan een uit z'n krachten gegroeid dorp, dat in 1889 gesticht is en nu zo'n 300.000 inwoners telt. Het ligt aan een grote rivier, de Oubangui, die voor een deel de

grens met Zaïre vormt (het vroegere Belgisch Kongo). Verder zijn er uitgestrekte savannen, maar ook restanten van tropisch regenwoud waarin zich wild ophoudt. Helaas hebben ds De Jong en ik daarvan weinig gezien; we waren nu eenmaal niet met vakantie.

Nu nodigt het klimaat ook niet uit om er vakantie te houden. Het is er niet alleen erg warm, maar ook zo vochtig, dat zelfs de Afrikanen er last van hebben – laat staan op koelheid ingestelde Nederlanders. In de tijd dat wij er waren – eind april tot eind mei – was men in afwachting van het regenseizoen, dat echter maar niet wou doorzetten. Het gevolg daarvan was: lage waterstanden in de rivier en watervallen die tot bijna niets waren teruggebracht. En daarvan was weer de konsekwentie dat de elektriciteitscentrale, aangewezen op waterkracht als zij nu eenmaal is, niet aan de vraag kon voldoen. De regering had voor dat probleem een eenvoudige oplossing bedacht: men sloot gewoon een uur of zes per dag de elektriciteit af. Dientengevolge bracht de ventilator, in ons slaap- en studeerkamertje, maar zelden de koelte waarvoor hij was aangebracht; funktioneerde de koelkast als een gebrekkige bewaarplaats en zaten wij 's avonds om half zeven – als het al helemaal donker was – lijdzzaam voor het huis te wachten tot de lichten weer aanfloepen. Lastiger was, dat ook de watervoorziening te wensen over liet. Urenlang soms kon je je handen niet wassen, niet douchen, het toilet niet doorspoelen. We bereikten dan een staat van plakkerigheid die ons hevig kon doen verlangen naar herfststormen, voortjagend over een grauwe Noordzee!

Intussen gaat het hierbij over niet meer dan luxe-problemen. Veel Centraal Afrikanen beschikken namelijk in het geheel niet over elektriciteit, waterleiding en moderne toiletten; daarvoor is het land veel te weinig ontwikkeld. Er is welliswaar geen echt honger-probleem, maar er heerst wel armoede. Je ziet er veel gehandicapten die slechts over uiterst primitieve hulpmiddelen beschikken en soms bedelend aan de kost komen. Het prijspeil van levensonderhoud is er hoog – daar klaagden ook de studenten over. De medische voorzieningen zijn niet toereikend, zodat bv. kindersterfte nog onaanvaardbaar veel voorkomt.

Zo waren wij echt in de Derde Wereld beland. Bij het zien van het schrijnende contrast tussen de welvaart van enkelen (onzelf inbegrepen) en de behoefte van velen

kon een beklemmend gevoel van machteloosheid ons bespringen: wat zit de wereld gruwelijk onrechtvaardig in elkaar en wat kunnen we er weinig aan doen! Eens te meer wisten we dan echter ook wat we kwamen doen: een heel klein steentje bijdragen aan de opbouw van de kerk in Afrika, die met de verkondiging van het evangelie van Jezus Christus werkelijk licht ontsteekt in de duisternis. Maar dat is het volgende onderwerp: het kerkelijk leven in zwart Afrika. Nu past mij natuurlijk grote bescheidenheid als ik daarover wat wil schrijven. Immers, Afrika is immens groot en ik heb er maar een piepklein hoekje van gezien. En dan: wat zijn vier weken voor de kennismaking met de gemeente van Christus in kulturele omstandigheden, die zo totaal verschillend zijn van die waarin wij ons bevinden? Ik kan dan ook niet meer doen dan de globale indrukken weergeven, zoals wij die hebben opgedaan. Vol-

gende week hoop ik te laten zien dat niettemin de moeite van het vertellen waard is.

De Stichting EvTA (Evangelische Toerusting van Afrika) gaat en nieuw projekt steunen, nl. de uitzending van Christien Breman naar Tanzania.

Daar hoopt Christien les te gaan geven aan een theologische opleiding (zie ook Opbouw van 15 mei jl.). Om die uitzending mogelijk te maken, zijn er financiële toezeggingen nodig, waarvoor u kunt schrijven of bellen naar Ida Stamhuis, Danie Theronstraat 37 hs., 1091 XW Amsterdam (020-652730).

Ook eenmalige giften zijn van harte welkom op gironummer 9710 van de Stichting EvTA te Eck en Wiel of op banknummer 330303724 (Rabobank Maurik) van dezelfde stichting, graag steeds o.v.v. „Christien Breman”.

Deze laatste giften zullen gebruikt worden voor de aanschaf van Christiëns uitrusting, verzending van boeken, enz.

De Tanzania-commissie van EvTA

G. v. d. Brink, Rotterdam

Pastorale Notities

Leven op de grafrand

Vandaag hebben we Oma begraven. Ze bereikte de gezegende leeftijd van 90 jaar, en ze gewon kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen.

Hoewel ze geen lid was van één van onze gemeenten leidde ik op haar uitdrukkelijk verzoek de begrafenis. Dat gebeurde in volle harmonie met haar eigen kerk, die zich deed vertegenwoordigen door de ouderlinge, die zo goed voor haar zorgde.

Het leiden van de dienst van Woord en gebed was een mooie, maar moeilijke taak. Mooi omdat je als (schoon)zoon van binnenuit kunt spreken. Moeilijk, omdat het zien van al die lieve, ontroerde gezichten emoties zou kunnen oproepen, die de dienst zouden verstoren.

Maar het ging goed. Het werd weer zo'n echt christelijke begrafenis waarvan onze Here Jezus de auteursrechten bezit, door zijn Heilige Geest.

Na de samenkomst in de aula stonden we in een zachte regen aan de groeve. Het graf waarin opa en zijn oudste zoon al zo lang rustten, was open gelegd. Familie en vrienden groepeerden zich aan het voeteneind. De natte plankieren links en rechts werden min of meer versperd door overhangende takken, zodat ik alleen maar heel voorzichtig, vlak langs de grafrand,

de mij aangewezen plaats bereiken kon, naast de doodgraver, aan het hoofdeinde.

Toen die op het punt stond de kist te laten zakken... boem, boem, boem, ... wie kwam daar met jongensachtige lenigheid aangerend, vlak langs de grafrand, over de doorbuigende planken? Onze oudste kleinzoon (9): hij wilde naast zijn opa staan. Stijf drong hij zich tegen me aan. En met mijn arm geslagen om dat joch, hebben we toen samen met alle aanwezigen hardop ons geloof beleden in de Drieënige God. (Klinkt onze oude geloofsbelijdenis ooit zo machtig als over een open graf?) En samen hebben we het Onze Vader gebeden. Dat was ontroerend. We waren daar nog één keer allen samen bijeen: enkelen in het graf, de anderen er om heen: overgrootouders, grootouders, kinderen, kleinkinderen. We hadden het zojuist gezongen: geslachten gaan, geslachten zullen komen we zijn in Gods ontferming opgenomen.

Twee dagen later waren de levenden weer bijeen. Nu niet rondom een open graf, maar bij een open doopvont. We zagen het teken van Gods grote barmhartigheid en trouw bedienen aan weer een nieuw (achter)kleinkind.

Opnieuw zongen we de dierbare woorden:

we mogen bouwen op vaste grond van uw beloften en van uw verbond. Wat kan het leven nog goed zijn, vlak op de rand van het graf!

het recht om te wonen

**Over de identiteit en de toekomst
van onze kerken.**

(5)

De toekomst

Het verguizelde toekomstbeeld

5.1 We naderen het einde van onze terreinverkenning en kijken naar de toekomst. „Het pad der rechtvaardigen is als het glanzende morgenlicht, dat steeds helderder straalt tot de volle dag”, zegt de Spreukendichter (Spr. 4, 18). Maar de wereld waarin onze kinderen opgroeien gaat de wegen der rechtvaardigen niet. Het licht dooft, de schemering valt reeds in de middag over onze beschaving. Het toekomstbeeld is verguizeld. (39) Onze cultuur is anti-eschatologisch en daarom op pijnlijke wijze in verval.

Met name in de kunst, die barometer van cultuur, wordt voor de ogen van een niet eens meer verbijsterde mensheid een chaotisch wereldbeeld open en zonder gezichtsbedrog ont-huld. De grondvormen zijn nonsensicaal, wanstaltig, wal-gelijk, demonisch en negatief.

Ik schets een enkele, ruwe lijn.

De continuïteit van het wonen wordt veiliggesteld onder een scherm van nucleaire wapens, waarvan de potentie om totaal te vernietigen de beschermende functie tegen menselijke on-gebondenheid heeft verslonden.

Onze economie bloeit op aan de boorden van een vergiftigde Rijn, er vallen gaten in de ozonkoepel. Bossen verzuren. Grondstoffenposities worden geliquideerd.

Waar honger heerst banen volken zich een weg naar de toe-komst door grote kindertallen te verwekken, waar overvloed is maken mensen zichzelf moedwillig onvruchtbaar en doden ongeborenen, zieken en ouden, wier optelsom van menselijke waarden de algemeen aanvaarde standaard van menswaar-digheid niet haalt.

Moralen worden van de autonome mens uit geformuleerd ten dienste van het goede leven, Thanatos en Eros regeren, als steeds hand in hand, het condoom moet Gods slaande hand van ons weren. (40)

De samenleving desintegreert, gemeenschapsverhoudingen, huwelijk en gezin voorop, eroderen, sociale controle defun-geert. De samenhang der dingen wordt systematisch vernie-tigd, niets volgt meer uit iets anders, er is geen oorzaak en geen gevolg.

Het dienende en beschermende gezag wordt ontpersoonlijkt en gebureaucratiseerd, uit het hebben van een fiscaal num-

mer kunnen wij weten dat we er bij horen. Gezagsdragers trekken zich terug in naam van de mondigheid van allen. Zelfs de roes kan de angst en eenzaamheid niet meer door-breken, het wordt zó kil.

Kerkverlaters

5.2 Er is in onze tijd, vooral bij de jongeren, een grote be-hoeftte aan geborgenheid en warmte:

„De kaarsen in de kerk zijn uit,
de sterren zijn gedooft aan de hemel.
Blaas de kolen in de haard aan,
dan zullen we wel gauw weer kunnen zien”.(41)

Wat moet de jeugd die, als gevolg van wat de apostel noemde „kwade samensprekingen”, in een gnostiek horizontaal, of -verticaal schema gemanoeuvreerd werd, wat moet die jeugd doen, waarvoor moet zij kiezen?

Zij kan kiezen voor het horizontale, en zich overgeven aan haar eigentijdse subcultuur, tot in de huiskamers als 'popular art' aangeprezen, waarin het nonsensicale, wanstaltige, per-verse en demonische is samengebonden.

Dan is zij voor de kerk verloren.

Zij kan ook voor het horizontale kiezen door zich in te zetten voor de bevrijding uit de ellende van ziekte, honger en onder-drukking van medemensen. Dan vindt zij een zinvolle sociale taak, maar geen kerk die vergeving van zonde door het bloed van Christus verkondigt.

Zij kan daartegenover kiezen voor het verticale, de verinner-lijking, de mystieke identificatie met Jezus, meegenomen in de stroom van een Jesusmovement: I love Jesus, hey babe, he came into my heart!

Is dat een billijk oordeel over die beweging? Ik vertoefde meer dan eens onder deze jongeren, hun enthousiast getui-genis ontroerde, hun spontaneïteit was een verademing, hun intensieve bijbelstudie zo hoopgevend.

Maar ik hoorde ook hoe de persoonlijke bekeringsgeschiede-nissen centraal stonden: toen en toen gebeurde het, daar en daar, als bij blikseminslag.

Ik zag de emotionele reflectie op een enkele tekst, hoe de spirituele ervaring van het moment domineerde, hoe de kerk werd geoordeeld koud en dood te zijn door deze jongen men-sen, die vrijwel zonder uitzondering gedoopte bondelingen waren.

Wat moet de kerk doen?

De verkondiging van het opstandings-evangelie

5.3 Het is goed dat de dominee weet waar Woensdrecht ligt, het is noodzakelijk dat hij weet waar Naïm lag, want daar is eens een jongeman opgestaan uit het midden van de doden.

De kerk staat voor de keus: zij bedient de zegen en de vloek van het Verbond aan de gelovigen-met-hun-'zaad', of zij ver-liest de concurrentieslag met de wereld en met de sekte als een kruidenier van het geluk die nog niet in staat blijkt op de kleinen te letten. (42)

De kerk moet het opstandingsevangelie verkondigen.

Zij moet het vanaf haar kansels roepen: „Kinderen, wat doen jullie daar? Ook wij zijn maar zwakke mensen, net als jullie en wij verkondigen je dat je je moet bekeren van je ijdel bedrijf tot de levende God, die de hemel, de aarde, de zee en al wat erin is gemaakt heeft. Want God heeft een dag bepaald, waarop Hij de aardbodem rechtvaardig zal oordelen door een man, die Hij aangewezen heeft, waarvan Hij voor allen het bewijs geleverd heeft door Hem uit de doden op te wekken” (Hand. 14, 15; Hand. 17, 31).

En dan moet de kerk maar niet schrikken als dezen spotten en-genen zeggen: „Over de opstanding der doden zullen wij u bij gelegenheid nog wel eens horen”(Hand. 17, 32).

De vervulde testamenten

5.4 Ook moet de kerk de gelovigen-met-hun-kinderen zeg-gen, dat zij rechten verkregen hebben en dat die rechten het recht zijn om te wonen: lichamelijk.

Want de kerkleden zijn in de eredienst geen toehoorders, maar zij zijn de gerechtvaardigden. (43) Het recht dat God stelt sluit alle bondelingen in, de godsdienstige kring der ingewijden selecteert en sluit uit.

De opstanding van het lichaam is de appendix van de modale preek geworden: die is er wel, die heeft wel nut, maar om er nu veel bij stil te staan? De verwachting zindert niet meer door de nederlands gereformeerde rijen. (44) Hoe dat zo gekomen is? Niet in de laatste plaats door de dubbele dwaling, dat het Oude Testament in deze zin 'diesseitig' is, dat het geen weet heeft van de opstanding, enkele high-lights daargelaten, en dat het Nieuwe Testament het heil-op-aarde heeft gespiritualiseerd. (45) Wat het Oude Testament profeteert is op de jongste dag niet verdampt maar voltooid.

Ik noteerde eens wat het Spreukenboek de rechtvaardigen toezegt: genezing voor het lichaam, vaste wegen, het land beërven, het leven verlengd, onverwrikbaarheid, het huis blijft in stand, de tent bloeit, sterke gerustheid, een schuilplaats voor zonen, niet door kwaad bezocht, schuilen, een schild hebben, gerust en beveiligd wonen, het land bewonen, over blijven, talrijke levensjaren, rechte wegen, niet struikelen.

Versta dat in de zin van 'eeuwig', zó dat je in de tijd en in de ruimte er het eind niet van kunt zien, tot volle ontplooiing gekomen, vol-tooid, en het spreukenboek is één lofzang op de opstanding uit de doden en het leven der toekomstende eeuw. Die muziek klinkt door tot in je slaapkamer, elke morgen als je lieve vrouw opstaat: „Kracht en luister is haar gewaad, de komende dag lacht zij toe” (Spr. 31, 25). Want het eindgericht is geen quietistisch dogma, het dringt tot wandelen in een nieuw leven, nú (Rom. 6, 4).

Die is overgeleverd en opgestaan

5.5 Tot de aan zijn vergankelijkheid en sterfelijkheid lijdende mens zeggen wij troostvol en naar waarheid: „Jezus is overgeleverd om uw overtredingen”. Maar wij, de oudsten in de gemeente en de ouders in het gezin vooral, – wij falen als we niet óók zeggen: „Jezus is opgewekt om uw rechtvaardiging”. Dat laatste is meer (Rom. 4, 17; Rom. 8, 34). Wij schieten ernstig tekort, als we tegen de geteisterde zieke wel zeggen: „Uw zonden zijn u vergeven” en niet zeggen: „U wordt weer beter”. In ons gedrag aan het ziekbed domineert onzekerheid: we zijn verlegen vanwege niet-verhoorde gebeden in de actuele lijdenssituatie. Ons gedrag wordt niet beheerst door het geloof dat er voor rechtvaardigen geen uitzichtloos lijden bestaat, waarom zij ook niet euthanasieren. Allen worden weer beter, het is alleen nog even wachten. De apostel typeert het lijden van deze tijd als het lijden van een zwangere vrouw die baren gaat. Die vrouw verwacht in haar pijn de verlossing van haar lichaam, niet uit haar lichaam; ze wil immers baren. De uitkomst is een kind: lichamelijker, totaler, toekomstgerichter kan het niet. Als ze de verloskundige ziet, denkt zij aan de Verlosser van de wereld. Ze staat model, ze is een teken. Dat is nu het opstandingsgeloof integreren in het leven van elke dag (Rom. 8, 18 e.v.).

Het recht en de ervaring

5.6 Gods kinderen laten zich troosten door de belofte van stille wateren en groene weiden, dat is de aardbodem. Maar er zijn er onder ons zovelen, die gekweld worden door de vraag, of zij hun gestorven beminden wel zullen kennen. Ze realiseren zich niet, dat zij dan ook zouden moeten betwijfelen of ze hun vader Abraham, zichzelf en zelfs de man Jezus wel zullen kennen. Dat is het verdrietige gevolg van een leer, die hun lichaam-zijn heeft weggetheoretiseerd uit hun identiteit en die hun aandacht heeft gericht op een lichaamloze, onsterfelijke ziel. Die leer is individualistisch, want liefdevol kennen en gemeenschap oefenen voltrekt zich in de weg van onze lichamelijke, door ons vlees heen. Zo heeft dan een dualistische mist de belofte van het totale mens-zijn op de Nieuwe Aarde aan het oog onttrokken.

Zullen onze kerken een toekomst hebben, dan zal de gelovigen en hun kinderen verkondigd moeten worden dat zij

onaantastbaar zijn en zeker zullen wonen. Voor wie dat heeft gehoord, is het volle Evangelie tastbaar in een liefdevolle hand door zijn haar. Dan.

Eerst is er God, die het recht stelt; dan is er de ervaring, en die zó emotioneel. (46) De Geest eigent ons toe, hetgeen wij in Christus hebben. (47)

Ik dank u voor uw vriendelijke aandacht.

AATEKENINGEN

- 5.1 – 39. Fred. L. Polak, De Toekomst is verleden tijd, Zeist 1958, Tweede bekorte druk. „Het antwoord op de nieuwste uitdaging van de toekomst aan de mens van deze tijd is een wedergeboren, vernieuwd en vernieuwend toekomst-beeld, of het is niet” 23.
„Indiceert en impliceert het thans vrijwel verbrijzelde westerse toekomst-beeld, een mogelijk toekomstloos einde van onze cultuur?”. 27. „Moderne kunst in de kunsthistorische ontwikkelingsgang” 298 e.v.. „Cultuur-wetenschappelijke waardering” 301 e.v..
40. H. M. Terborgh-Dupuis, Zoeken naar het goede leven, inaugurele rede bijzondere leerstoel voor medische ethiek, Leiden. NRC Handelsblad 1 november 1986. „De afweging of een morele regel in een bepaalde situatie toegepast dient te worden, dan wel ondeugdelijk is, kan maar op één manier geschieden: via de rede van degene die handelt”. „Moralen beschouw ik als ontwerpen voor het goede leven”. „Er lijkt een minimale overeenstemming mogelijk over wat fundamenteel van belang is voor mensen”.
- 5.2 – 41. Geciteerd via Harold S. Kushner, Als 't kwaad goede mensen treft, Baarn 1986, 19e druk, 136.
- 5.3 – 42. H. J. Jager, Kernwoorden van het Nieuwe Testament, Amsterdam 1968, „Rechtvaardigen en rechtvaardiging”, 50 e.v.. „De rechtvaardiging komt niet anders tot ons dan door het Woord” 53.
- 5.4 – 43. J. Kamphuis, a.w., 38, 40, 45.
44. C. Rijnsdorp, Wij zijn de vaders, Kampen 1972, 122.
45. F. v. Deursen, De voorzeide leer, Barendrecht, „De Psalmen” I, Ij. 228 e.v..
- 5.6 – 46. Kittel, Theologisches Wörterbuch, bij „recht, rechtvaardig”: „De rechtsgedachte heeft in Israël op de opvatting van de gemeenschapsverhoudingen zo'n sterke invloed uitgeoefend, dat ook het theologisch denken over de tussen God en mensen opgerichte gemeenschap er 'entscheidend' door bepaald werd. Men mag zeggen, dat het recht de grondslag van de Godsbeschouwing in het Oude Testament vormt...”.
47. Formulier om de Heilige Doop aan de kinderen te bedienen: „Desgelijks, als wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, zo verzekert ons de Heilige Geest door dit Heilig Sacrament, dat Hij in ons wonen, en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigenende hetgeen wij in Christus hebben, namelijk, de afwassing van onze zonden, en de dagelijkse vernieuwing van ons leven, totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkoren in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden”.

„Opbouw” in de vakantie

In deze maand zal „Opbouw” niet verschijnen op de vrijdagen 17 en 31 juli. Daarna verschijnt het blad weer elke week.

de redactie

Kind en liturgie (2)

Schrift- en tafeldienst

Er volgen nu enige suggesties om kinderen in de liturgie een rol te laten spelen.

Liederen: in elke viering hoort minstens één lied thuis dat allen kennen. Naast het kerklied kan het eigen kinderlied een plaats hebben. Psalm 136 of 134 kunnen kinderen van 6 jaar al gauw meezingen. Denkt u verder maar aan de psalmen 23, 33, 72, 111, 145, 150 en aan de gezangen uit het Liedboek b.v. de nummers 1, 47, 54, 57, 225, 408 en 410. Het is slechts een greep. Uit „Alles wordt Nieuw” (deel 1-4) van Wim ter Burg en Hanna Lam kunnen met de kleinsten ook verschillende liederen worden gezongen, die in huiselijke kring of op school alvast voorbereid zijn. Met een korte inleiding of aanduiding over de strekking van het lied tijdens de kerkdienst, mag een kind zelf zijn weg zoeken in deze taal. De volwassene zal als gids optreden. Heel goed kan met kinderen en gemeente in beurtzang gezongen worden, soms met inschakeling van cantorij of koor. Als we liederen buiten het Liedboek om kiezen, moeten we blijven streven naar bijbelse stijl en goede kwaliteit.

Gebeden:

De nood van kinderen in de wereld zal in het smeekgebed een plaats hebben, rekening houdend met de aktualiteit, b.v. kinderen die honger hebben, gehandicapt zijn, geen ouders hebben enz. In het gebed vóór de Schriftlezingen vragen we om licht in het duister, zodat we zien en begrijpen wat God zegt. Dit zondagsgebed, dat rekening houdt met de aard van de zondag, kan door kinderen uitgesproken worden, al hoeft dat ook niet elke week. In de voorbeden na de preek en het lied erna, kunnen kinderen zelf voorgaan in gebed, terwijl de voorganger hen daarin bijstaat. Er wordt van te voren bepaald waarvoor en voor wie gebeden wordt. Vaak zullen de voorbeden op schrift gesteld zijn, om niets te vergeten. Aanluitend volgt dan het Onze Vader, door allen hardop gezegd.

Schriftlezingen: na enige oefening kunnen kinderen met hun heldere stemmen bijbelgedeelten voorlezen, uit het leesrooster dat samengesteld is volgens de kerkelijke jaarorde. Als ook de liederen daarop afgestemd zijn, lezen en zingen wij met onze kinderen het jaar door. Uit beide Testamenten wordt gelezen, om zo de eenheid gestalte te geven. Ik maakte in een kerkdienst mee, dat de kinderen in een niet al te grote gemeente, tijdens de evangeliëlezing rondom de predikant gingen staan, om er een ogenblik echt geheel bij betrokken te zijn.

Preek: vaak zullen de kinderen in twee groepen (van 4-7 jaar en van 8-12 jaar) naar de kindernevendienst gaan. Een andere mogelijkheid is, dat ze na een korte kinderpreek het gehoorde gaan verwerken in een activiteit. Als de kinderen tijdens de preek in de kerk blijven zullen ze bij de prediking betrokken worden, of er zal een kinderpreek gehouden worden die niet te lang duurt.

Gaven: bij de inzameling daarvan kunnen kinderen zeker meedoen. Vooraf zal uitgelegd worden voor welk doel wij offeren en waarom wij dat doen, nl. om God en medemens onze gaven aan te bieden.

Maaltijd van de Heer: op alle mogelijke manieren is uit het voorgaande duidelijk geworden, hoe we kinderen betrekken bij de Schriftdienst. Maar de eredienst kent een tweede brandpunt, nl. de Tafeldienst. In het kader van dit artikel kan ik hier niet al te uitgebreid op ingaan. Maar in een volgend artikel zal dit onderwerp uitgediept worden. Nu volgt slechts een korte bespreking. Wij gedenken als wij Tafeldienst houden lijden en opstanding van de Heer. Het is een bevrijdingsmaaltijd die wij opgewekt mogen vieren. In veel gevallen valt alle nadruk op het lijden en waarom zo weinig op de opstanding? Het avondmaal gaat terug op Jezus' laatste maaltijd en op het pascha. De joodse gezinnen staan om de tafel, waarop het brood klaarstaat en de gerechten die aan de verdrukking in Egypte doen denken. Tijdens de viering van deze maaltijd wordt het verhaal van de uittocht op de wijze verteld zoals ik aan het begin van dit artikel al aangaf. De kinderen vierden de maaltijd mee. Zo zullen wij in onze gemeenten het gesprek op gang brengen om de kinderen te laten delen in de tafelgemeenschap. Eén en ander zal vóór de Tafeldienst aan de kinderen uitgelegd worden. De ouders blijven verantwoordelijk als zij hun kind laten deelnemen aan het feest van brood en wijn. Kinderen ervaren dat zij niet alleen in de Schriftdienst er-bij-horen, maar ook in de Tafeldienst. Zij vieren mee, en ontdekken stap voor stap de betekenis van wat ze vieren. Dit alles wordt omlijst met kerkelijke begeleiding van ouders en kinderen.

Doop: wanneer in een dienst de doop bediend wordt aan een kind van de gemeente, herinnert dat ieder aan zijn eigen doop. Je bent dan immers opgenomen in de geloofsgemeenschap. De kinderen zullen daarom ook rondom het doopvont staan, terwijl de betekenis van de doop kort aan hen uitgelegd wordt, waarna de plechtigheid plaats vindt. Ze kunnen eventueel een dooplied zingen, alleen of met de gemeente samen in beurtzang.

Symbolen

In de liturgie is het een grondregel dat woord en teken hand in hand gaan. Jezus gaf ze zelf mee. Het is voor allen nodig, maar kinderen zijn er op aangewezen. Water, brood en wijn zijn levende symbolen, waarvan de betekenis kan worden verduidelijkt. Er is alle gelegenheid om laag voor laag de draagwijdte van het teken te ontdekken.

In de kerk zien we ook steeds meer de kaars verschijnen. Luther nam aanvankelijk uit de traditie het gebruik van de doopkaars over. Die kregen de ouders mee voor hun kind. De betekenis ervan was dat je je lamp brandende moest houden, naar Matth. 25:1-13. De doopgedachte werd concreet en zichtbaar gemaakt. Naar mijn mening kan de kerk dit concrete herinneringsteken weer overnemen. De grote kaars zal dan elk jaar branden op de verjaardag van de doop en het kind vraagt dan zeker als het wat ouder is, wat de betekenis is van deze kaars. Daarna volgt dan het gesprek over de doop.

Tijdens de donkere dagen van de Advent staan er 4 kaarsen op de kandelaar in de kerk. Ze geven de vier voorbereidingsweken voor Kerst aan. De eerste zondag van de Advent steekt een kind dan aan het begin van de dienst de eerste kaars aan, terwijl er een uitleg over volgt. En de volgende zondag wordt de tweede kaars aangestoken. Zo leven we heen naar het Kerstfeest met z'n vele kaarsen en sterren, als symbolen die verwijzen naar het Licht der Wereld. In de voorbereidingstijd op Pasen branden we weer net zo veel kaarsen als er weken zijn, waarna de grote paaskaars met Pasen wordt aangestoken, die heen wijst naar Christus die het van de duisternis won. De 'Liturgische kleuren' zijn symbolen die hebben te maken met de jaarorde. De feestdagen, zondagen en gedenkdagen zijn daarin vaste punten. We kunnen aan de kleur zien vanaf de tafel en de preekstoel in welke tijd van het kerkelijk jaar we leven. Wit is de kleur die op het Kerstfeest en de eerste zondagen erna gebruikt wordt. Eveneens is dat het geval op het Paasfeest en de zes zondagen erna. Paars geeft een tijd aan waarin wij ons voorbereiden op deze feesten (Advent en Veertigdagen-tijd). Het rode kleed verschijnt op de Pinksterdag: de kleur van vuur en het bloed der martelaren die van Jezus getuigden.

Op de overige zondagen hangt er meestal groen: de kleur van hoop en het leven der kerk.

Deze kleursymbolen kunnen in een kort gesprek, vragenderwijs aan kinderen verduidelijkt worden. De afbeeldingen op de kleurkleden zijn motieven of figuren die met de Here Jezus of met de kerk te maken hebben: het kruis, het Lam, een vis, een duif, een schip, water, brood en wijn. Zulke motieven kunnen we soms ook vinden in de ramen, op de muren, op de preekstoel of het doopvont.

Neem takken mee als we palmzondag vieren of een druiventros bij het verhaal van de verspieters of de bruiloft te Kana. Bij kinderen blijven symbolen, gecombineerd met het verhaal duidelijk in hun herinnering bewaard.

Slotbeschouwing

In de inleiding van „Kind en Liturgie” werd aangegeven waar het in dit artikel over gaan zou, nl. dat kinderen in de gemeente de ruimte krijgen in de liturgie. Dat vraagt van de volwassenen heel wat creativiteit, zoals we gezien hebben. Alle suggesties die gedaan zijn, kunnen niet in één klap overgenomen worden. Als we maar ergens beginnen, zodat er alvast enige aandacht voor het kind komt.

De Schrift zelf geeft immers genoeg aanknopingspunten. Het gaat er in de gemeente om vooruit te lopen op het visioen van vrede. Als volwassenen laten we dan de kinderen voorop gaan, hoewel ze niet de boventoon voeren. De kinderlijke ontvankelijkheid en argeloosheid zijn tekenen van vrede en van toekomst. De ouden kijken toe terwijl de kinderen zich uitleven, volgens het beeld getekend in Zach. 8:4, 5: „Zo zegt de Here der heerscharen: Er zullen weer oude mannen en vrouwen op de pleinen van Jeruzalem zitten, ieder met een stok in de hand vanwege hun hoge leeftijd. Ook zullen de pleinen der stad vol zijn van jongens en meisjes, die daar spelen.”

O. Mooiweer, Enschede

Persschouw

De kerk als schuilplaats

Onder deze titel schreef Ir. v. d. Graaf in: „De Waarheidsvriend” (Hervormd-Gereformeerd) een artikel. Hij geeft in het begin duidelijk aan, dat hij daarmee niet bedoelt de kerk als asiel, als asiel voor vluchtelingen, die het land dreigen te worden uitgezet, voor mensen, die bescherming zoeken tegen de grijpende arm van Hermandad.

Ook daar zit een diepe gedachte achter nl., dat de kerk een andere ruimte is dan een congreszaal. Wat v.d. Graaf dan wel bedoelt geeft hij als volgt aan:

„Geborgenheid

Toch bedoel ik met de titel 'de kerk als schuilplaats' iets anders, al is het bovenstaande er wel een afglans van. Het was juist een uitspraak van een jongere uit Oost Europa, die me tot dit artikel inspireerde. Een jongeman uit Polen werd geïnterviewd over het kerkelijke en godsdienstige leven in Polen. In Polen is de Rooms Katholieke Kerk sterk en onder het communisme niet stuk te krijgen. De huidige paus komt er vandaan en dat heeft ook in Polen zelf invloed. Maar ook andere kerken zijn niet stuk te krijgen. Vijf en zeventig procent van het Poolse volk rekent zich tot de (een) kerk. Nu zei de betreffende jongeman over de waarde van de kerk in het algemeen, dat het een plaats is waar je telkens weer de wereld achter je laat, er om zo te zeggen bovenuit stijgt. Welnu, dit alleen al is koren op de molen van de marxistische kritiek op de kerk, die immers altijd neerkomt op de stelling dat godsdienst opium is van het volk. Opium van het volk, niet vóór het volk, zoals nog al eens abusievelijk wordt gezegd. Het is niet zo dat het volk de godsdienst als opium krijgt *toegediend* maar dat het volk zelf naar de godsdienst *grijpt* als een roesmiddel, om zich in slaap te sussen, zich in een droomwereld te brengen en zo de ellende van het alledaagse leven te ontvluchten. Men begrijpt niet – of juist heel erg goed – dat het geloof behalve perspectief voor de eeuwigheid ook kracht geeft in het leven van elke dag, ook om weerbaar te zijn tegen de machten van de tijd. Het marxisme zelf wil mensen in slaap sussen met de gedachte dat religie een slaapmiddel is.”

Naast het: „Hier beneden is het niet!” geldt: „Hier beneden is het wel!” Dat dienen we voor ogen te houden. Anders ontspreken wij. De ware christelijke religie is geen narcotisch middel. Ze is een levende werkelijkheid, die funktioneert in het hier en nu. Daarom is het onze dure roeping in de wereld van vandaag te tonen, dat die religie van het belijden ons aktiveert en in vuur en vlam zet. Gezelligheid is contrabande in de kerk en het Koninkrijk van God. Als we in de kerk op de zondag bijtanken gebeurt dat om door de week geprepareerd te zijn op onze evangelische taak!

Rectificatie

1) In de boekbespreking in ons blad d.d. 26 juni jl. is er kennelijk een gedeelte van een zin uitgevallen.

De zin, die begint met: Nu scheelt het wel,... moet als volgt luiden: „Nu scheelt het wel, dat we zelf als jongen de strijd rondom de vrijmaking hebben meegemaakt en ons van meet af daarin hebben verdiept.”

2) In de persschouw in hetzelfde nummer van ons blad begint ons commentaar met: deze barmhartigenswaardige woorden. Deze drukfout moet als volgt gecorrigeerd worden: „Deze behartigenswaardige woorden...”

O. Mooiweer

Kolofon

Redactie:

T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma
M. J. F. van der Wal

Adres van de redactie:

Ds. K. Muller, Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadm.:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Telefoon
03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging:

Aanmelding door overschrijving van min.
f25,- contributie.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs

(bij vooruitbetaling):

f50,- per jaar of f26,50 per half jaar. Voor
studenten f40,- per jaar. Buitenland f70,-
per jaar of f95,- per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct. per mm. Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist. Telefoon 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Redactie ontving

Henk Mochel, *In de frontlinie*. 100 jaar Leger
des Heils in Nederland. 176 blz., f22,50; uitg.
J.H. Kok, Kampen.

Drs. E. G. Hoekstra en M. H. Ipenburg, *Weg-
wijs in gelovig Nederland*.

Een alfabetische beschrijving van Nederlandse
kerken en religieuze groeperingen. 279 blz., f?;
uitg. J.H. Kok, Kampen.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerken van Haarlem en Heemstede

In de periode van 5 juli t/m 9 aug. worden de diensten van Haarlem en Heemstede gekombineerd. De morgendiensten worden gehouden in de Petrakerk, Limburglaan 3 in Heemstede om 09.30 uur. Voor de middagdiensten kunt U terecht in de Bakenesserkerk, Vrouwestraat 10 in Haarlem, aanvang 19.00 uur.

Uit breder kring

Stichting Christelijk Studiecentrum

Bedreigd door recht?

Cahier 2, 1987, Christelijk Studiecentrum, Amsterdam. f12,50.

Het recht is gebaseerd op normen, die weer teruggaan op een levensovertuiging of een mensbeschouwing. De samenleving vertoont vandaag een bonte mengeling van meer of minder uitgesproken visies op goed en kwaad. Steeds vaker zien we dat fundamentele vrijheden tegenover elkaar gesteld worden. De vrijheid van meningsuiting van de één wordt soms als bedreiging ervaren door hem wiens leefwijze in die mening wordt afgewezen. Wat zijn de wortels van deze ontwikkelingen? En waarheen leiden ze? Deze vragen worden in dit Cahier aan de orde gesteld.

Over deze materie leverden een bijdrage:

Mr W. L. Borst, gerechtsauditeur bij de Hoge Raad der Nederlanden te s'Gravenhage, afdeling Strafrecht, Mr M. M. de Boer, staffunctionaris bij het ministerie van Binnenlandse zaken, Prof dr. J. D. Dengerink, emeritus-hoogleraar in de Reformatorische wijsbegeerte, Mr A. van Oortmerssen, juriste bij het ministerie van Justitie.

De stichting is gevestigd: N.Z. Voorburgwal 96 I, 1012 SG Amsterdam, tel. 020-257141/237076, postgiro: 2247500, bankreknr.: 39.36.40.086.

Nederlandse Protestantse kerkdiensten in Zwitserland

Op zondagen in:

Tenero: 9.00 uur Camping Tamaro aan het meer. 1ste zondag in juli t/m 1ste zondag in augustus.

Locarno (Muralto) 10.45 uur Evangelische Kirche, via Sciaroni. Laatste zondag in juni t/m 2de zondag in augustus.

Locarno: 17.00 uur Evangelische Stadtmission, via Franscini, hoek via G. Cattori (naast ziekenhuis) 1ste zondag in juli t/m 1ste zondag in augustus.

Tijdens de kerkdienst in Muralto is er oppas voor uw kinderen.

Lugano: zondag 28 juni tot zondag 9 augustus, elke zondagavond om 5.00 uur in de Evangelische Kirche, via Cattaneo 2 te Lugano, een Nederlandse dienst.

Kerkdiensten in Zuid-Spanje

Kerkleden, die hun vakantie doorbrengen aan de Costa del Sol zijn hartelijk welkom in de kerkdiensten.

In Fuengirola: 9.30 uur. Adres: de Scandinavische Toeristenkerk (Scandinaviska Turistyrkan Kirkan). Pasco Maritimo, Los Bolichos.

In Torremolinos: 11.30 uur. Adres: Het Holland Huis (bij het A.N.W.B.-kantoor).

Nadere inlichtingen: M. van Veelen, Scalmeyerpad 2, Soest, tel. 02155-15147.

Aanmelding

NEDERLANDS GEREFORMEERD SEMINARIE

Het Nederlands Gereformeerd Seminarie wekt jonge gemeenteleden, die het VWO-diploma hebben verkregen, op zich voor te bereiden voor het ambt van predikant in onze kerken.

Het seminarie stelt voor hen de propaedeuse open, dan wel de vooropleiding klassieke talen, indien zij die niet gehad hebben.

Onze tijd roept om dienaren des Woords die hun tijd verstaan.

Inlichtingen te verkrijgen bij het Secretariaat: Bark 56, 2991 JE Barendrecht, tel. 01806-11880.

"God heeft ons gemaakt
en Hem behoren wij toe"
Ps 100:3.

De Here vertrouwde ons toe:

ANNA JUDITH

Haar roepnaam is: Judith

Willem en Annette Smouter-
Kurpershoek
Karel en Jelle

24 juni 1987
Julianastraat 61
2282 RM Rijswijk
070-997649

Bezoek liefst de eerste acht
dagen.
Daarna in overleg.

Plaats
U
familieberichten
in dit blad!

Neem zelf een abonnement

U hoeft er
niet
(volledig)
achter te staan
om er (toch)
voor te zijn.

Opbouw
voor mij

☐ kennismakingsnummers

☐ abonnement

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en plaats: _____

Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder postzegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.